

INTERNATIONAL LAW AND INTERNATIONAL RELATIONS

DOI: 10.46340/eppd.2023.10.4.3

Kristina Petroniuk

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-6212-2544>

*Institute of International Relations of Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Chief Specialist of the Ministry of Justice of Ukraine*

POWERS AND MAIN MECHANISMS OF THE UN SECURITY COUNCIL IN MAINTAINING INTERNATIONAL PEACE AND SECURITY

Крістіна Петронюк

*Навчально-науковий інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
головний спеціаліст Міністерства юстиції України*

ПОВНОВАЖЕННЯ ТА ОСНОВНІ МЕХАНІЗМИ РОБОТИ РАДИ БЕЗПЕКИ ООН У ПІДТРИМЦІ МІЖНАРОДНОГО МИРУ ТА БЕЗПЕКИ

The concept of «international peace» usually means a state of absence of wars and conflicts between states, when the world community gives priority to resolving conflicts through dialogue and cooperation. «Security», on the other hand, refers to a state where states and their citizens are safe from threats, including military conflicts, terrorism, cyber-attacks, and economic and other threats. Today, in the context of a new aggression in the center of Europe against Ukraine, both of these concepts are extremely relevant. Violation of international peace and security in Ukraine threatens not only Ukraine itself but also the world order as a whole. Despite the fact that the UN Security Council has great potential in maintaining world peace and security, its role in resolving conflicts in the past has not always been effective. This scientific article is a study of the mechanism of activity of the UN Security Council as the main body for ensuring international peace and security, as well as existing problems in the sphere of activity of the UN Security Council. The author determines that international peace and security are mainly the most defining concepts of the creation and activities of the United Nations, and considers the activities of the UN Security Council precisely through the prism of the main regulator in ensuring international peace and security. The author's research is aimed at a comprehensive analysis of regulatory and practical aspects of the UN Security Council's activities in maintaining international peace and security. The article substantiates that the activities of the United Nations and the UN Security Council are directly related to ensuring such a world order that each state of the world acts in accordance with the principles of the Charter to the extent necessary to maintain international peace and security. In turn, the author concludes that in the implementation of this rule, the decisive role belongs to the Security Council, which is the most powerful UN body, since it is the only one competent to determine the state's violation of its obligations in terms of respect for international peace and security. The scientific novelty of this study is that an attempt was made to scientifically consolidate all aspects, both modern and historical, of gaps and problems to ensure the UN's sustainable international peace and security. Obviously, in accordance with the UN Charter, the Organization was born on the basis of the decision to protect future generations from the scourge of war, with the primary goal of

maintaining international peace and security. Thus, based on the results of this article, it is logical to note that the maintenance of international peace and security is at the center of the activities of the United Nations, and especially the Security Council, since this is one of the main goals set forth in its Charter, which contains several tools to achieve this goal. To this end, it needs to take all measures to contain and prevent all causes that threaten international peace and security, and if they exist, to eliminate them.

The UN Security Council plays a leading role in identifying threats to peace or acts of aggression. It calls on the parties to the dispute to settle it amicably and makes recommendations on the method or terms of the settlement. In some cases, the UN Security Council may resort to sanctions or even authorize the use of force to maintain or restore international peace and security. The Security Council shall consider matters relating to international security, in particular armed conflict, terrorism, the proliferation of nuclear and other weapons of mass destruction, and threats to international security. The Security Council has the right to take decisions that are binding on all members of the UN. In exceptional cases, the Security Council has the authority to appoint UN peacekeeping missions in those regions of the world where international peace and security have been violated and it was impossible to restore peace by other means and methods, and these means have been exhausted. Also, the UN Security Council may provide its conclusions and recommendations, for example, on the admission of new members and the establishment of conditions for participants who wish to become parties to the Statute of the ICJ and make recommendations to the General Assembly.

Nevertheless, despite the changes since 1945, the United Nations has failed to play a significant role in resolving several crises. Although the UN Security Council has great potential in maintaining international peace and security, its role in resolving conflicts in the past has not always been effective.

The UN Security Council was unable to adopt a number of resolutions based on Chapter VII of the Charter and its binding norms, as well as resolve various disputes. Many times the Security Council has failed to prevent acts of aggression and protect the national security of UN member states. In the case of Russian aggression against Ukraine, the UN Security Council failed to take the necessary measures to stop the aggression and protect the territorial integrity and sovereignty of Ukraine. To date, Russia continues to pursue an aggressive policy towards Ukraine, and even though Russia is a member of the UN Security Council, it must and will bear responsibility for its actions.

Keywords: UN, UN Security Council, maintaining international peace and security, the UN Charter, armed conflict, peacekeeping missions.

У розрізі розгляду питання підтримання міжнародного миру та безпеки, важливо пам'ятати той факт, що прагнення до міжнародного миру бере свій початок ще задовго до створення Організації Об'єднаних Націй. Так, принаймні з XVII століття перші вагомі спроби до встановлення глобального миру та безпеки можна побачити у Вестфальських договорах, які, здавалося, відновили мир між Францією, Швецією та їхніми союзниками, щоб покласти край Тридцятилітній війні. Ця війна, що мала як релігійне, так і політичне походження, охопила значну частину Європи в першій половині XVII ст. і на сьогоднішній день вона залишається однією з найдовших і найкривавіших воєн в історії людства. З огляду на велику кількість цивільних і військових жертв, які спричинила війна, міжнародна спільнота шукала шляхи та засоби позбавитися застосування зброї та уникнути в подальшому відновлення таких конфліктів.

В свою чергу, ще з минулого століття стало очевидно, що безпека кожної окремої держави залежить від безпеки всіх інших. Саме тому забезпечення та підтримання міжнародного миру та безпеки є одним з основних напрямків у діяльності та співробітництві держав між собою.

Зрештою, на теренах сучасного міжнародного права «мир і безпека» є ключовим поняттям Статуту Організації Об'єднаних Націй, а відповідно і всього цивілізованого світу. Насамперед преамбула та стаття 1 Статуту проголошують метою ООН «підтримання міжнародного миру та безпеки». Та ж сама дефініція надалі повторюється в положеннях Статуту, що стосуються повноважень органів ООН (ст. 11, 24, 33(1), 36(1), 39).

Цілі та завдання Організації Об'єднаних Націй визначені у статті 1 Статуту, найважливішою з яких є підтримання міжнародного миру та безпеки. Ця мета знаходиться на вершині списку пріоритетів Організації і охоплює всю її діяльність. Це не дивно, враховуючи обставини заснування ООН, коли всі зусилля були зосереджені на питанні миру та безпеки, а також на тому, як уникнути нових руйнівних воєн. Виконання Організацією Об'єднаних Націй своїх зобов'язань щодо підтримання міжнародного миру і безпеки вимагає від неї «вжиття ефективних спільних заходів для запобігання та усунення загрози миру» згідно з першим пунктом статті 1 Статуту. Це означає, що організація не повинна чекати, поки суперечки переростуть у насильницькі протистояння, перш ніж втрутитися; натомість вона повинна вживати проактивних заходів для усунення причин міжнародної напруженості. Якщо конфлікт виникає, ООН повинна намагатися вирішити його мирними засобами і способами. У цій же статті ООН також отримала повноваження «придушувати агресію та інші види окупації силою». Це означає, що ООН повинна втрутитися і вжити всіх ефективних заходів для припинення агресії, незалежно від того, чи є вона політичною, економічною або військовою за своєю природою. Як наслідок, перший пункт статті 1 Статуту чітко вказує на три типи заходів, які ООН повинна вживати для підтримання міжнародного миру та безпеки: превентивні заходи для усунення причин напруженості та запобігання виникненню спорів, допомога сторонам конфлікту в досягненні мирного врегулювання відповідно до принципів справедливості та права, а також репресивні заходи для протидії. Організація Об'єднаних Націй заручилася підтримкою значної кількості органів всередині організації, на які було покладено цю місію. Статут наділяє Раду Безпеки широкими повноваженнями та набором інструментів, які дають їй змогу боротися з усім, що загрожує міжнародному миру та безпеці, оскільки вона є інструментом адаптації з великою свободою дій у визначенні необхідних заходів проти держав, які підривають міжнародну безпеку.

Статут ООН організовує систему колективної безпеки міжнародного співтовариства. Ця система забезпечує міжнародні механізми мирного вирішення суперечок між державами. У разі невдачі мирного врегулювання та загрози міжнародному миру та безпеці, викликаній поведінкою однієї чи кількох держав, це дозволяє Раді Безпеки вдаватися до міжнародних збройних сил для усунення цієї загрози. В обмін на цей механізм Статут накладає на держави заборону в односторонньому порядку вдаватися до збройної сили у своїх відносинах. Єдиний виняток, передбачений Статутом для цієї заборони, стосується випадків самооборони (стаття 51 Статуту).

Розглядаючи питання повноважень Ради Безпеки ООН у сфері підтримки міжнародного миру та безпеки, слід звернутись до твердження професора М.О. Ушакова, який зазначив, що Рада Безпеки займає унікальне положення не лише в ООН, але і у всій системі міжнародних організацій. Рада Безпеки наділена такою унікальною роллю перш за все тому, що на неї покладена головна відповідальність за підтримку міжнародного миру та безпеки. Рада Безпеки є єдиним органом ООН, що має право починати дії, превентивні та примусові, від імені Організації Об'єднаних Націй, у тому числі об'єднаними збройними силами держав-членів ООН.

Намір діяльності Ради Безпеки полягав у тому, щоб вона була ефективним виконавчим органом з обмеженим членством і функціонувала постійно. Рада складається з п'ятнадцяти членів ООН, п'ять з яких є постійними членами. Станом на сьогодні, постійними членами є Сполучені Штати Америки, Велика Британія, Франція, Росія та Китай. Інші десять членів обираються Генеральною Асамблеєю на дворічний термін і: «[...] в першу чергу для внеску членів Організації Об'єднаних Націй у підтримку міжнародного миру та безпеки та в інших цілей Організації, а також відповідно до справедливого географічного розподілу».

Так, хоча Рада Безпеки ООН і є органом доволі обмеженого представництва, адже включає в себе всього лише менше 10% членів Організації Об'єднаних Націй, проте як ми бачимо зі статті 24 Статуту ООН, для забезпечення швидких і ефективних дій Організації Об'єднаних Націй, її члени поклали на Раду Безпеки головну відповідальність за підтримання міжнародного миру та безпеки та погодилися з тим, що Рада Безпеки виконує свої обов'язки, які випливають із цієї відповідальності, від імені членів ООН. Таким чином, всі члени Організації уповноважили Раду Безпеку самостійно приймати рішення, які зрештою будуть розглядатися як рішення Організації Об'єднаних Націй в цілому. Без перебільшення ми можемо стверджувати, що Рада Безпеки фактично є ядром ООН.

Виконання цього обов'язку має здійснюватися відповідно до цілей і принципів ООН, викладених у Статуті ООН. Рада є єдиним головним органом Організації Об'єднаних Націй, резолюції якого є обов'язковими для держав-членів, тобто держави не мають можливості вибирати, яке з рішень Ради вони приймуть чи не приймуть і виконуватимуть.

Оскільки Рада покликана спостерігати за низкою актів: спочатку загроза миру, потім порушення миру і, нарешті, акт агресії, це дозволяє їй втручатися в рамках Розділу VI, включаючи положення, що дозволяють вживати заходів мирного врегулювання. Однак після того, як Рада визначила існування загрози миру чи порушення миру чи акту агресії, вона може прийняти рішення, які є обов'язковими для держав-членів ООН відповідно до розділу VII, але до цього моменту вона може відповідно до розділу VI видавати лише рекомендації.

Відповідно до статті 34 Статуту, Рада Безпеки має повноваження розслідувати будь-який конфлікт або будь-яку ситуацію, що може призвести до міжнародних незгод або викликати суперечності, для визначення того, чи не може продовження цього конфлікту або ситуації загрожувати підтримці міжнародного миру й безпеки¹.

На статтю 34 часто неявно посилаються при створенні комітетів або підкомітетів Ради Безпеки, а також зовнішніх органів або комітетів для розслідування спорів від імені Ради Безпеки. На статтю 34 прямо посилалися в кількох резолюціях на початку діяльності Ради Безпеки. Резолюція 15 від 1946 року посилалася на статтю 34, коли вона створювала комісію з розслідування інцидентів на грецькому кордоні під час громадянської війни. У 1948 році Рада Безпеки прийняла Резолюцію 39, яка заснувала Комісію ООН по Індії та Пакистану відповідно до статті 34 для розслідування суперечки між Індією та Пакистаном щодо Кашміру. У 1960 році Резолюція 144 Ради Безпеки про напружену ситуацію між Кубою та Сполученими Штатами Америки містила посилання на статтю 34 у пункті преамбули. Ситуація в Західній Сахарі також була об'єктом застосування Радою відповідної статті. Так, Резолюція 377 від 1975 року² посилається на статтю 34 і просить Генерального секретаря проконсультуватися з усіма зацікавленими сторонами з питання Західної Сахари і надати відповідну доповідь Раді Безпеки. Прикладом непрямого використання статті 34 Статуту є Резолюція 2127³, прийнята 5 грудня 2013 року, яка закликала Генерального секретаря «негайно створити міжнародну слідчу комісію на початковий період в один рік для негайного розслідування повідомлень про порушення міжнародного гуманітарного права і права прав людини, ймовірно скоєні в Центральньоафриканській Республіці всіма сторонами з 1 січня 2013 року, збору інформації, надання допомоги у виявленні осіб, винних у таких порушеннях і зловживаннях, притягнення їх до можливої кримінальної відповідальності і надання допомоги у забезпеченні притягнення до відповідальності». Комісія представила попередній звіт у червні 2014 року, а остаточний – у грудні 2014 року. 20 січня 2015 року двоє з трьох членів комісії представили остаточний звіт Міжнародної слідчої комісії (МСК) щодо ЦАР у ході неформального інтерактивного діалогу з членами Ради. МСК щодо ситуації в ЦАР встановила, що «всі сторони були причетні до серйозних порушень міжнародного гуманітарного права і грубих порушень прав людини, включаючи звалтування та інші сексуальні злочини». Вивчивши всі наявні докази, Комісія дійшла висновку, що мінімальна вимога для доведення необхідного елементу геноцидного наміру не була встановлена щодо всіх учасників конфлікту, але підкреслила, що це не применшує тяжкості злочинів. Інші приклади включають Резолюцію 1564⁴, прийняту в 2004 році, яка просила Генерального секретаря створити міжнародну слідчу комісію для розслідування порушень міжнародного гуманітарного права і права прав людини в Дарфурі (Південний Судан), а також Резолюція 2235⁵, прийнята 7 серпня 2015 року, яка заснувала спільний механізм ООН та Організації із заборони хімічної зброї в Сирії для виявлення осіб, причетних до застосування хімічної зброї.

Згідно зі статтею 35(1) будь-яка держава-член ООН може винести на розгляд Ради Безпеки конфлікт або ситуацію, яка може призвести до міжнародних незгод або викликати суперечності, тоді як держава, що не є членом ООН, може довести до відома Ради будь-яку суперечку відповідно до статті 35(2) за умови, що вона є стороною суперечки, про яку йде мова, і заздалегідь

¹ United Nations (1945). *Charter of the United Nations* <<https://www.un.org/en/about-us/un-charter/full-text>> (2023, червень, 11).

² UN Digital Library (1975). *Resolution 377* <<https://digitallibrary.un.org/record/93732>> (2023, червень, 11).

³ UN Digital Library (2013). *Resolution 2127* <<https://digitallibrary.un.org/record/761853?ln=ru>> (2023, червень, 11).

⁴ UN Digital Library (2004). *Resolution 1564* <<https://digitallibrary.un.org/record/530567>> (2023, червень, 11).

⁵ UN Digital Library (2015). *Resolution 2235* <<https://digitallibrary.un.org/record/798722?ln=ru>> (2023, червень, 11).

приймає, для цілей вирішення цього спору, зобов'язання щодо мирного розв'язання конфлікту, передбачені в Статуті ООН.

Таким чином, основні функції Ради Безпеки можна розділити на дві категорії. По-перше, це надання рекомендацій для забезпечення мирного врегулювання суперечок, а по-друге, вжиття примусових заходів для придушення актів агресії, порушень та/або загроз миру. Розділ VII Статуту Організації Об'єднаних Націй стосується дій, яких необхідно вжити щодо загроз і порушень миру, а також актів агресії. Стаття 39 передбачає функції, які Рада Безпеки повинна виконувати, а саме:

1. Рада Безпеки повинна оцінити, чи є ситуація загрозою/порушенням миру чи актом агресії.

2. Якщо Рада Безпеки прийде до висновку, що ситуація відноситься до загрози чи порушення миру або акту агресії, Рада Безпеки може, залежно від поточних обставин, надати рекомендації відповідно до статті 41 Статуту, яка передбачає застосування заходів невійськового характеру, таких як повне або часткове припинення економічних відносин, залізничних, морських, повітряних, поштових, телеграфних, радіо або інших засобі сполучення, а також розрив дипломатичних відносин. Проте, якщо обставини конкретної ситуації вимагають військових заходів для підтримки або відновлення міжнародного миру та безпеки, Рада Безпеки може прийняти резолюцію згідно зі статтею 42 Статуту, яка дозволяє вжиття військових заходів. Приклад застосування таких повноважень можна знайти у випадку, коли Рада Безпеки скористалася своїм правом вживати військових заходів та рекомендувала державам-членам надати збройні сили для відсічі північнокорейських військ, які вторглися в Південну Корею.

Статут ООН уповноважує Раду Безпеки вживати тимчасових і примусових заходів. Стаття 40 Статуту передбачає, що Рада Безпеки може перед вжиттям заходів, перелічених у статті 39, закликати сторони, залучені в суперечку, вжити таких тимчасових заходів, які можуть бути вкрай важливими для подальшого вирішення спору. Таким прикладом може слугувати Резолюція 54 Ради Безпеки (S/RES/54(1948))¹, прийнята 15 липня 1948 року та яка закликає до припинення вогню між ізраїльськими та арабськими силами в районі Палестини. Так, якщо Рада Безпеки скористається цими повноваженнями статті 40, відповідним обов'язком органу стане моніторинг ситуації з метою виявлення будь-яких порушень тимчасових заходів зацікавленими сторонами. В рамках цього слід зазначити, що тимчасові заходи зазвичай не є юридично обов'язковими для сторін, проте Рада Безпеки, згідно зі статтею 40 Статуту ООН, «розгляне та оцінить невиконання цих тимчасових заходів».

Статті 41 і 42 Статуту ООН регламентують заходи примусу, які поділяються на заходи, не пов'язані із застосуванням сили, і дії із застосуванням сили. Особливістю є те, що їх застосування є виключною прерогативою Ради Безпеки і є одним з її найважливіших повноважень.

На особливу увагу при розгляді повноважень Ради Безпеки ООН заслуговує думка Брайяна Кокса, який зазначає, що розробники Ради Безпеки не мали на меті, щоб підтримка міжнародного миру та безпеки була синонімом запобігання будь-яким конфліктам. За словами Б. Кокса, міжнародний мир і безпека та внутрішні конфлікти не є взаємовиключними. Підтримання міжнародного миру та безпеки стосується обов'язку вживати колективних заходів для відновлення загроз та/або порушень міжнародного миру. Зважаючи на це, внутрішній конфлікт стає предметом занепокоєння РБ ООН лише тоді, коли цей конфлікт або потенційно може спричинити міжнародні спори, або призводить до суперечки, для якої необхідно визначити, чи потенційно ця суперечка може спричинити порушення міжнародного миру та безпеки².

Зрештою, Рада Безпеки ООН як "охоронець" міжнародного миру та безпеки протягом своєї діяльності була свідком численних подій у міжнародній системі, які, природно, виправдовували ефективність функціонування цього важливого міжнародного органу.

Одним з головних завдань Ради Безпеки в цьому ключі є здійснення миротворчих операцій та вирішення конфліктів у різних регіонах світу. Так, особливої уваги заслуговують деякі історичні віхи діяльності Ради Безпеки ООН, які наклали своє відображення на міжнародно-правовий та політичний вимір подальшого розвитку міжнародних відносин та системи безпеки в цілому:

1) Корейська війна (1950-1953): 25 червня 1950 року Північна Корея здійснила військовий напад на Південну Корею. Будучи активним учасником створення Республіки Корея Організація

¹ UN Digital Library (1948). *Resolution 54* <<https://digitallibrary.un.org/record/112001?ln=ru>> (2023, червень, 11).

² Cox, B. (2009). *United Nations Security Council Reform: Collected Proposals and Possible Consequences*. *South Carolina Journal of International Law and Business*, 6(1), 4 <<https://scholarcommons.sc.edu/scjilb/vol6/iss1/4>> (2023, червень, 11).

Об'єднаних Націй зіткнулася з першим випробуванням своєї спроможності як інструмента колективної безпеки та забезпечення міжнародного миру. І хоча у важливих аспектах вона пройшла це випробування, досвід корейської війни відобразив обмеження Організації Об'єднаних Націй принаймні так само, як і її потенційну силу.

Насправді, на поверхневому рівні роль Ради Безпеки в Корейській війні може видатись доволі простою. Хоча стаття 39 Статуту ООН надає цьому органу повноваження «визначати наявність будь-якої загрози миру, порушення миру чи акту агресії, а також... давати рекомендації або вирішувати, які заходи слід вжити», щоб зберегти або відновити міжнародний мир і безпеку, право вето кожного з п'яти постійних членів, яким Радянський Союз щедро користувався до червня 1950 року, здавалося, робило дії Ради Безпеки малоімовірними у випадку нападу Північної Кореї¹. Однак у січні 1950 року Радянський Союз через питання замініти КНР нібито на знак протесту почав бойкотувати Раду Безпеки, а тому, коли 25 червня почалася війна в Кореї, Радянський Союз був відсутній у Раді Безпеки, і саме це стало нагодою, аби проштовхнути дві резолюції, і пізніше третю, щодо ситуації в Кореї.

Таким чином, у 1950 році, після нападу Північної Кореї на Південну Корею, Рада Безпеки ООН прийняла дуже важливу резолюцію S/RES/82(1950)², яка закликала до припинення вогню та відновлення миру на Корейському півострові. Згідно з цією резолюцією, ООН утворила Комісію ООН з питань об'єднання та рекомендацій для мирного врегулювання, а також створила Міжнародну Армію ООН, що мала допомогти Південній Кореї у війні. Значна кількість держав-членів ООН брала участь у війні в складі Міжнародної Армії ООН, що складалася з більше ніж 20 держав, зокрема США, Великої Британії, Франції, Канади, Австралії та Нової Зеландії. Міжнародна Армія ООН була досить ефективною та допомогла в зупинці поступу Північної Кореї та відновленні контролю над південними регіонами Кореї.

2) Криза Суецького каналу (1956): коли президент Єгипту Гамаль Абдель Насер націоналізував канал, що належав британській та французькій компаніям. Британія та Франція, відповідно, зробили спробу повернути контроль над каналом, вчинивши військову інтервенцію.

У цій ситуації Рада Безпеки ООН зіграла важливу роль у розрішенні конфлікту. Так, перед розгортанням активних бойових дій Рада Безпеки прийняла резолюцію 119 (S/RES/119(1956))³, у якій закликала до припинення будь-яких ворожих дій, що можуть загрожувати міжнародній стабільності та безпеці. Після того, як британські та французькі війська вторглися до Єгипту, Рада Безпеки прийняла резолюцію 120 (S/RES/120(1956))⁴, у якій закликала до припинення військових дій, звільнення Єгипту та повернення контролю над каналом. Резолюції Ради Безпеки відіграли дійсно важливу роль у даному конфлікті, оскільки вони наголошували на важливості збереження міжнародної стабільності та безпеки, а також закликали до мирного врегулювання конфлікту.

Варто особливо наголосити на ролі надзвичайних сил ООН (UNEF I), які були створені саме під час Суецької кризи та були першою в історії ООН миротворчою операцією на рівні збройних сил. Це також була перша місія, яку офіційно називали миротворчою. Слід відмітити, що з точки зору переданого їм мандату UNEF I успішно його виконали: так до грудня 1956 року всі британські та французькі війська були виведені з території Єгипту, після чого до березня 1957 року відбулося повне виведення ізраїльських військ. Суецький канал було знову відкрито в грудні 1956 року⁵. Крім того, завдяки їх діяльності було досягнуто успіху у формуванні зони конфлікту між Єгиптом та Ізраїлем, таким чином запобігаючи повторенню боїв. Разом з тим, успіх UNEF I значно підвищив довіру до ООН у вирішенні міжнародних криз, а також створив модель у вирішенні подальших конфліктів. Оскільки стало зрозуміло, що ООН не зможе вдатися до домовленостей Глави VII, відтоді миротворчі операції стали найефективнішим інструментом організації для запобігання переростанню локальних конфліктів у великі війни.

¹ Lowe, V., Roberts, A., Welsh, J., Zaum, D. (ed.) (2010). *The United Nations Security Council and War: The Evolution of Thought and Practice Since 1945*. Oxford: Oxford University Press

² UN Digital Library (1950). *Resolution 82* <<https://digitallibrary.un.org/record/112025?ln=ru>> (2023, червень, 11).

³ UN Digital Library (1956). *Resolution 119* <<https://digitallibrary.un.org/record/112090?ln=ru>> (2023, червень, 11).

⁴ UN Digital Library (1956). *Resolution 120* <<https://digitallibrary.un.org/record/112089?ln=ru>> (2023, червень, 11).

⁵ Kia, B.; Ojje, P.A., Kidi, Z.D. (2010). Veto Power as A Diplomatic Cover for National Interests of Bearing Members In United Nations Security Council: Implications On the Management of Global Peace and Security. *International Journal of Advanced Legal Studies and Governance*, 123 <<https://cutt.ly/B6ruwJT>> (2023, червень, 11).

В результаті тиску міжнародної спільноти, Британія та Франція змушені були відмовитися від своєї військової інтервенції, а Єгипет повернув контроль над каналом. Це все говорить про активну роль РБ ООН у врегулюванні кризи Суецького каналу, тим самим наголошуючи на важливості збереження міжнародної стабільності, миру та безпеки.

3) Арабсько-ізраїльські війни. В рамках даного питання варто наголосити на досить важливій ролі Ради Безпеки ООН у вирішенні конфлікту між Ізраїлем та арабськими державами. Слід зазначити, що арабсько-ізраїльські конфлікти та війни турбували Раду Безпеки з моменту її заснування і досі турбують її. З цього питання в Раді Безпеки накладено більше вето, ніж з будь-якого іншого – майже стільки, скільки з усіх інших питань разом узятих.

Так, вивчаючи питання залучення РБ ООН до даних конфліктів, під час першої арабсько-ізраїльської війни 1948-1949 років, Рада Безпеки була фактично тільки-но створеною та вже приймала доволі активні дії у вирішенні даного конфлікту. Так, 29 травня 1948 року була прийнята Резолюція Ради Безпеки 50 (S/801)¹, яка була першою резолюцією про перемир'я в історії Організації Об'єднаних Націй та закликала до створення спроможного нагляду за перемир'ям. В результаті цього невдовзі була створена Організація ООН з нагляду за перемир'ям (UNTSO), перша у своєму роді така організація та попередниця сучасної миротворчої діяльності.

Через місяць, зіткнувшись із продовженням військових дій, Рада Безпеки прийняла Резолюцію 54 (S/902)², наполягаючи на тому, щоб сторони припинили військові дії. Обов'язковий характер резолюції Ради Безпеки мав певний ефект, і через два тижні спостерігачі від UNTSO змогли надіслати Раді Безпеки план спостереження за перемир'ям, яке поступово почало відбуватися. Далі, діями РБ ООН були закликані домовленості про «постійне перемир'я», передбачені Резолюцією 62 від 16 листопада 1948 року.

В свою чергу, в рамках арабсько-ізраїльської шестиденної війни 1967 року, Єгипет звернувся до Ради Безпеки з проханням вивести збройні сили ООН зі своїх кордонів. Як і в 1948 році, так і в цьому випадку Рада Безпеки не використовувалася як інструмент для уникнення або запобігання війні, а її участь у конфлікті радше мала форму спроб стабілізувати ситуацію після війни та сформуванню майбутній політичний процес. Пізніше Рада Безпеки прийняла Резолюцію 242 (S/RES/242(1967))³, у якій закликала до припинення воєнних дій та виведення ізраїльських військ з окупованих територій. Резолюція також стверджувала необхідність визнання прав на безпеку та мир для всіх держав у регіоні та визнавала потребу в миротворчих силах для забезпечення миру. Тим не менш, дана резолюція не була повністю реалізована, що потягнуло за собою продовження конфлікту.

У 1973 році, під час чергової арабсько-ізраїльської війни, Рада Безпеки прийняла резолюцію 338 (S/RES/338(1973))⁴, у якій закликала до припинення вогню та розпочинання мирних переговорів. Резолюція також стверджувала необхідність виведення ізраїльських військ з окупованих територій та закликала до укладання мирних договорів між сторонами конфлікту.

1978 рік та перше вторгнення Ізраїлю в південний Ліван спровокували собою падіння ролі Ради Безпеки ООН. Так, після зростання активності Організації у ході визволення Палестини, Ізраїль вторгся в південний Ліван 14–15 березня 1978 року в рамках операції «Літані». Уряд Лівану, в свою чергу, негайно закликав Раду Безпеки вжити заходів і вже 19 березня Рада прийняла Резолюції 425 і 426, закликаючи до виведення збройних сил Ізраїлю та створення Тимчасових сил ООН у Лівані (ЮНІФІЛ). Так, відчуття ізоляції Ізраїлю від ООН сприяло підписанню Кемп-Девідських угод, що фактично можна назвати першим арабсько-ізраїльським миротворчим процесом. Втім, арабська опозиція зрештою призвела до того, що Сполученими Штатами був створений американсько-ізраїльсько-єгипетський орган – Тимчасові сили моніторингу Синай, що ознаменувало собою справжній крах діяльності РБ ООН в арабсько-ізраїльському контексті і надалі роль Ради вже була значно менша.

Арабсько-ізраїльський конфлікт можна назвати певним місцем для інновацій ООН: перший допоміжний орган, перший посередник (граф Фольке Бернадотт), перша місія спостерігачів

¹ UN Digital Library (1948). *Resolution 50* (1948) <<https://digitallibrary.un.org/record/111999?ln=ru>> (2023, червень, 11).

² UN Digital Library (1948). *Resolution 54* <<https://digitallibrary.un.org/record/112001?ln=ru>> (2023, червень, 11).

³ UN Digital Library (1967). *Resolution 242* <<https://digitallibrary.un.org/record/90717?ln=ru>> (2023, червень, 11).

⁴ UN Digital Library (1973). *Resolution 338* <<https://digitallibrary.un.org/record/93466?ln=ru>> (2023, червень, 11).

(UNTSO), перша миротворча місія, перша інтегрована місія. У своїх діях в арабо-ізраїльському контексті Рада Безпеки також була відображенням ширших міжнародних політичних реалій втім жодного разу вона не була основним рушієм подій на арабсько-ізраїльському полі дії. Тим не менш, у своїй найбільшій активності Рада Безпеки безперечно внесла свій внесок у форму тих подій. Особливо це було так у 1948 та 2000 роках – два періоди, які мають спільні характеристики: політичні дії Ради Безпеки безпосередньо пов'язані з миротворчими місіями та миротворчою діяльністю посланців ООН.

5) Боснійська війна (1993-1995): Рада Безпеки створила міжнародний контингент з метою зупинити війну в Боснії та Герцеговині. У результаті було укладено Дейтонську угоду, яка завершила війну та дозволила відновити мир в регіоні. Незважаючи на те, що боснійська війна почалася лише в 1992 році, ситуація з Югославією вже обговорювалася в Раді Безпеки з початку 1990-х років. Її перша резолюція з цього питання була видана в 1991 році: у резолюції 713 Рада висловила глибоку стурбованість насильством і заборонила через загальне ембарго поставки зброї до Югославії. У Резолюції 743 (1992) Рада прийняла пропозицію Генерального секретаря та санкціонувала розгортання миротворчої місії ООН (United Nations Protection Force (UNPROFOR)) у регіоні. Метою місії насамперед було «(...) створити умови миру та безпеки, необхідні для переговорів щодо загального врегулювання югославської кризи».

Рада Безпеки ООН відіграла важливу роль у міжнародному реагуванні на цю війну. Вона прийняла ряд резолюцій, в яких засуджувала насильство в Боснії та Герцеговині та закликала сторони конфлікту до припинення вогню та пошуку мирного рішення. Важливим кроком було створення Радою Безпеки у 1992 році Міжнародного трибуналу з питань порушень прав людини в Югославії. Трибунал мав на меті здійснити розслідування воєнних злочинів, що сталися в ході війни в Боснії та Герцеговині, та притягти до відповідальності винних осіб. У 1995 році, Рада Безпеки ООН прийняла Резолюцію 1031, яка створила Міжнародний трибунал з питань воєнних злочинів в Боснії та Герцеговині. Цей трибунал став першим в історії ООН міжнародним трибуналом, що був створений для розслідування воєнних злочинів.

На додачу до всіх вищезазначених механізмів щодо підтримки міжнародного миру та безпеки, Рада Безпеки ООН також здійснює моніторинг ситуації з тероризмом у всьому світі та встановлює санкції проти організацій та осіб, які виконують терористичні дії. Організація також співпрацює з іншими міжнародними організаціями, такими як Інтерпол, для координації зусиль у боротьбі з тероризмом. У своїх заходах Рада Безпеки ООН підкреслює, що боротьба з тероризмом повинна проводитися відповідно до міжнародного права та поважати права людини та основні свободи.

Висновки.

Відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй, Організація зароджувалась на основі рішення захистити майбутні покоління від лиха війни, при цьому першочерговою метою розглядалося підтримання міжнародного миру та безпеки.

Таким чином, за результатами роботи над даною статтею, логічно зазначити, що підтримання міжнародного миру і безпеки знаходиться в центрі діяльності Організації Об'єднаних Націй, і насамперед Ради Безпеки, оскільки це одна з головних цілей, викладених в її Статуті, який містить кілька інструментів для досягнення цієї мети. З цієї метою їй необхідно вживати всіх заходів для стримування і запобігання всім причинам, що загрожують міжнародному миру і безпеці, а якщо вони існують, то для їх усунення.

Рада Безпеки ООН відіграє провідну роль у виявленні загроз миру чи актів агресії. Вона закликає сторони спору врегулювати його мирним шляхом і дає рекомендації щодо методу або умов врегулювання. У деяких випадках Рада Безпеки ООН може вдатися до санкцій або навіть дозволити застосування сили для підтримки або відновлення міжнародного миру та безпеки. Рада Безпеки розглядає питання, що стосуються міжнародної безпеки, зокрема збройних конфліктів, тероризму, розповсюдження ядерної та інших видів зброї масового знищення, загрози міжнародній безпеці. Рада Безпеки має право приймати рішення, що є обов'язковими для всіх членів ООН. У виключних випадках, Рада Безпеки має повноваження призначати миротворчі місії ООН в тих регіонах світу, де порушено міжнародний мир та безпеку і іншими засобами та методами відновити мир було неможливо, і ці засоби були вичерпані. Також Рада Безпеки ООН може надавати свої висновки та рекомендації, наприклад, з питань прийому нових членів та встановлення умов учасникам, які бажають стати учасниками Статуту МС ООН та надавати рекомендації Генеральній Асамблеї.

Тим не менш, незважаючи на зміни, що відбулися з 1945 року, Організація Об'єднаних Націй не змогла відіграти значну роль у врегулюванні кількох криз. В свою чергу, хоча Рада Безпеки ООН і має великий потенціал у підтримці міжнародного миру і безпеки, її роль у врегулюванні конфліктів в минулому не завжди була ефективною. Рада Безпеки ООН не змогла ухвалити низку резолюцій на основі Глави VII Статуту та її обов'язкових норм, а також вирішити різноманітні суперечки. Багато разів Рада Безпеки не змогла попередити акти агресії та захистити національну безпеку держав-членів ООН. У разі з російською агресією проти України, Рада Безпеки ООН не зуміла вжити необхідних заходів для зупинення агресії та захисту територіальної цілісності та суверенітету України. На сьогоднішній день росія продовжує здійснювати агресивну політику щодо України, і навіть при тому, що росія є членом Ради Безпеки ООН, вона повинна нести і буде нести відповідальність за свої дії.

Разом з тим, деякі держави вбачають в Раді Безпеки лише інструмент для легітимізації інтересів і дій потужних держав. Вони відзначають нечесність Ради Безпеки у вирішенні міжнародних криз, що ставить під сумнів обґрунтованість рішень Ради Безпеки та роль Організації Об'єднаних Націй у забезпеченні міжнародного миру і безпеки. Вищезазначене підтвердило реалістичне бачення, яке ставить під сумнів довіру до цієї організації в її нинішньому стані, до її структур і механізмів, а також до ролі всіх міжнародних організацій у досягненні міжнародного миру і безпеки, тоді як ліберальні течії вважають, що ООН могла б відігравати в цьому вирішальну роль, якби була реформована шляхом демократизації її органів, особливо Ради Безпеки.

References:

1. Cox, B. (2009). United Nations Security Council Reform: Collected Proposals and Possible Consequences. *South Carolina Journal of International Law and Business*, 6(1), 4 <<https://scholarcommons.sc.edu/scjilb/vol6/iss1/4>> (2023, June, 11).
2. Kia, B; Ojje, P.A., Kidi, Z.D. (2010). Veto Power as A Diplomatic Cover for National Interests of Bearing Members In United Nations Security Council: Implications On the Management of Global Peace and Security. *International Journal of Advanced Legal Studies and Governance*, 123 <<https://cutt.ly/B6ruwJT>> (2023, June, 11).
3. Lowe, V., Roberts, A., Welsh, J., Zaum, D. (ed.) (2010). *The United Nations Security Council and War: The Evolution of Thought and Practice Since 1945*. Oxford: Oxford University Press
4. UN Digital Library (1948). Resolution 50 (1948) <<https://digitallibrary.un.org/record/111999?ln=ru>> (2023, June, 11).
5. UN Digital Library (1948). Resolution 54 <<https://digitallibrary.un.org/record/112001?ln=ru>> (2023, June, 11).
6. UN Digital Library (1948). Resolution 54 <<https://digitallibrary.un.org/record/112001?ln=ru>> (2023, June, 11).
7. UN Digital Library (1950). Resolution 82 <<https://digitallibrary.un.org/record/112025?ln=ru>> (2023, June, 11).
8. UN Digital Library (1956). Resolution 119 <<https://digitallibrary.un.org/record/112090?ln=ru>> (2023, June, 11).
9. UN Digital Library (1956). Resolution 120 <<https://digitallibrary.un.org/record/112089?ln=ru>> (2023, June, 11).
10. UN Digital Library (1967). Resolution 242 <<https://digitallibrary.un.org/record/90717?ln=ru>> (2023, June, 11).
11. UN Digital Library (1973). Resolution 338 <<https://digitallibrary.un.org/record/93466?ln=ru>> (2023, June, 11).
12. UN Digital Library (1975). Resolution 377 <<https://digitallibrary.un.org/record/93732>> (2023, June, 11).
13. UN Digital Library (2004). Resolution 1564 <<https://digitallibrary.un.org/record/530567>> (2023, June, 11).
14. UN Digital Library (2013). Resolution 2127 <<https://digitallibrary.un.org/record/761853?ln=ru>> (2023, June, 11).
15. UN Digital Library (2015). Resolution 2235 <<https://digitallibrary.un.org/record/798722?ln=ru>> (2023, June, 11).
16. United Nations (1945). Charter of the United Nations <<https://www.un.org/en/about-us/un-charter/full-text>> (2023, June, 11).